

The logo for SORAPS features the word "SORAPS" in a bold, sans-serif font. The letters "S", "O", "R", and "A" are white, while "P", "S", and "P" are orange. The text is set against a dark blue rectangular background. To the left of this background is a vertical bar with an orange top half and a dark blue bottom half. To the right is a horizontal bar with an orange top half and a dark blue bottom half.

SORAPS

Study of religions
against prejudices
and stereotypes

Den interkulturelle værdi af religionsstudier

Intellektuelt Output 2, Unit II

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Version No.	Author, institution	Date/Last Update
1	Giovanni Lapis (Ca' Foscari University of Venice) Tim Jensen (University of Southern Denmark)	08/04/2018
2	Mette Horstmann Nøddeskou (University of Southern Denmark)	02/05/2019

PRÆMIS

For at lette diskussionen vil vi i denne læsning tage for givet, at kristendommen er 'vores' indfødte referenceramme, når eleverne hører om religioner. SORAPS projektet er dog klar over, at nuværende og fremtidige studerende måske har forskellige indfødte referencerammer.

HVORFOR BRUGE RELIGIONSSTUDIER SOM EN INTERKULTUREL VIRKSOMHED?

Religionsstudiernes historie kan læses som historien om forskellige tilgange til den såkaldte "Anden", især hvad der ikke var kristendom, Europa eller Modernitet.

Opdagelsen af Den Nye Verden – især efter Columbus' rejser – havde en enorm indflydelse: rejserne førte til meget nyt materiale om nye eller hidtil ukendte folk, kulturer og religioner. Først havde denne viden ikke været tilgængelig. Den forårsagede forstyrrelser i den gamle verden, hvor et flertal stadig troede på, at den bibelske historie om skabelsen og Adam og Eva var historisk sand, og hvor den sande religion selvfølgelig var kristendom.

Edward Burnett Taylor (1832-1917) betragtes som den første antropolog, da han var den første til at have medtaget, hvad der senere blev studeret af antropologer, nemlig de såkaldte 'oprindelige folk' (på tidspunktet for Taylor kaldtes de normalt for "savages" (på dansk: primitive)). Taylor argumenterede imidlertid for, at sådanne "primitive mennesker" med deres "primitive religioner" udgjorde den tidligere fase af en enkelt udviklingslinje, hvis endelige og højeste fase var den moderne protestantiske kristendom, især i en filosofisk-etisk form.

Senere, såvel som nutidige refleksioner om religion er blevet opfostret af resultaterne af post-Taylor etnologi og antropologi, der først og fremmest fokuserede på ikke-europæiske kulturer, der ofte lå i tidligere kolonier. Et af de vigtigste resultater af dette er bevidstheden – som kan betragtes som grundlaget for et seriøst interkulturelt engagement – om at vores kategorier og værdihierarki ikke er universelt gyldige. De er kontekstbundne.

Lad os tænke på såkaldt 'tro' på ånder og magi: for europæisk mainstream-kultur udgjorde dette en "overtro" snarere end en "tro" eller "religion" og skulle helst undgås. Det var ikke religion, fordi "sand" religion var dannet af troen på en enkelt gud.

Det er ikke muligt at forstå og/eller vurdere andre religioner ved hjælp af kategorier (som "overtro") uløseligt forbundet med vestlig religiøs historie. Dette kan kun føre - og har faktisk ført - folk til at se og behandle andre religioner som fremmede, uforståelige eller endog underordnede.

INTERKULTUREL KOMMUNIKATION

Når vi taler om interkulturel kommunikation, kan vi finde to ekstreme holdninger til spørgsmålet: "Kan folk fra forskellige kulturer forstå hinanden, kommunikere?".

1) Forskellige kulturer er essentielt set forskellige, og derfor kan de ikke forstå og kommunikere med hinanden.

Historien giver mange eksempler på, hvor langt fra virkeligheden det er at tænke på "kulturer" som enheder og essenser; som uigennemtrængelige "blokke", der ikke er i stand til selv at tænke på og kommunikere med den "anden". Tværtimod ser vi masser af situationer i historien, hvor folk fra forskellige kulturer og samfund har kommunikeret, blandet sig med hinanden og er blevet udviklet til noget nyt - med eller uden at ty til magt eller tvang. Uden at forstå muligheden for kommunikation og dialog, er det umuligt at tænke på historiens udvekslinger og hybridiseringer blandt f.eks. de forskellige civilisationer i Middelhavsområdet eller udbredelsen og tilpasningen af f.eks. Buddhismen i asiatiske kulturer. Det bemærkelsesværdige er også den nu mere end et århundredes interesse for asiatiske religioner i den moderne og vestlige verden.

Find mere information om:

- [De tre monoteistiske traditioner i middelalderens Spanien og Sicilien](#)
- [Buddhismens udbredelse i Asien](#)
- [Buddhisme og modernitet](#)
- [Daoisme og andre religiøse traditioner i Kina](#)
- [Moderne og nutidig hinduisme](#)
- [Kristne i hele verden](#)
- [Muslimske minoriteter i Vesteuropa](#)
 - (Specielt kilde 3 om Halal-ægteskab)
- [Religioner og urbane rum i diversitetsmættede europæiske storbyer](#)
 - (Specielt kilde 3)

Et mere lokaliseret eksempel, der afslører, hvordan kommunikation og forståelse ofte krydser grænserne for andenhed, især gennem oversættelse: Under anden verdenskrig kunne britiske og amerikanske kryptologer ikke kun oversætte japanske meddelelser, men kunne også gøre det, selv når de blev skrevet i en kode, der var udtrykkeligt designet til at forvirre Japans fjender. Så i det mindste nogle gange kan man forstå "den anden", selv om den anden forsøger at forhindre det.

2) Forskellige kulturer har i virkeligheden den samme rod, så forståelse og dialog mellem mennesker er ikke kun mulig, men det kan - hvis det sker på den rigtige måde - endda føre til enighed.

Denne holdning kan ikke forklare den dybe forskel og følelse af fremmedgørelse, som de fleste mennesker oplever, når de møder (personligt eller gennem medier) andre mennesker fra andre kulturer; men der er et andet, endnu mere påtrængende problem: at bekræfte, at vi er alle sammen er ens, udgør et vanskeligt problem, fordi hvis vi deler en påstået "samme rod", hvem af 'os' kender så "denne rod" bedst, og hvem af 'os' kan da bestemme, hvem vi virkelig er? Husk spørgsmålet om den såkaldte "overtro". Hvis det besluttes, at det er fremmed for "sand" religion, fører det til den ubehageligt hegemoniske konklusion, at overtroiske troende burde være udenfor "religion", eller at de skal forlade deres overtro for at kunne blive klassificeret som "virkeligt" religiøse.

Kun at lede efter ligheder eller endog identiske enheder kan være vildledende. For at sige, at Buddha er som 'Gud' for monoteistiske religioner, giver ikke retfærdighed til de forskellige, men interessante måder, hvorpå buddhister formulerer deres syn på den postulerede supramundane dimension. Det er altså vigtigt at påpege, at det, at finde ligheder, ikke betyder, at man har forstået andre religioner eller kulturer ordentligt. Selv de monoteistiske religioners guder (Jahve, Gud, Allah) kan ikke - set ud fra religionsstudiet - ses som identiske guder.

Mere information kan findes på:

- [Essentialisme, negative og positive prototyper, stereotyper og fordomme](#)
 - Se 2.1.
- ['Religion' og 'religioner': typiske, prototypiske og stereotypiske forståelser](#)
 - Se 2.2.

RELIGIONSSTUDIET SOM INTERKULTUREL PRAKSIS

Religionsstudier kan udgøre en tredje måde at håndtere ovennævnte dilemmaer på. Der er ikke brugsklare løsninger, og mange udfordringer må problematiseres. Men det er en fordel, fordi problematisering får os til at tro, at virkeligheden er meget mere kompliceret end stereotyper og fordomme, og at den kan føre til yderligere selvrefleksion og selvindsigt. Religionsstudier tilbyder faktisk en pluralistisk, komparativ og kritisk tilgang, der er velegnet til interkulturel praksis.

Pluralistisk betyder, at religionsstudier grundlæggende studerer alle religioner. Det indebærer også antagelsen om, at alle religioner (og deres respektive kontekstuelle kulturer) skal undersøges, engageres og endog kritiseres på samme måde.

Analytisk-kritisk betyder, at religionerne og forestillingen om religion studeres, fortolkes og forklares i deres historiske og kulturelle sammenhænge. Det betyder også at tage et skridt tilbage fra vores spontane antagelser, for så vidt de er baseret på vores eget relative synspunkt, i forhold til hvad en religion fx er eller burde være. Her kan religionsstudier hjælpe med at anerkende den overordnede og blændende mekanisme for "andetgørelse" ved hjælp af decentraliseringen og debekendtgørelsen af vores synspunkt - også med hensyn til mangfoldigheden i vores egne religioner og kontekster. **I sidste ende betyder det at være klar til at forstørre eller endog ændre vores fordomme og antagelser. Dybest set, at udvide vores perspektiv og horisont.**

Mere information kan findes på:

- [Historien om religionsstudier og -tilgange](#)

Sammenlignende betyder, at vores konceptuelle ramme ikke er præget af eller baseret på en enkelt religion, men er resultatet af pluralistiske, tværkulturelle og komparative studier af flere religioner. Dette indebærer også, at værktøjer som begreberne "religion", "myte" eller "ritual" altid skal opfattes som ufuldkomne og foreløbige analyseværktøjer, der løbende skal raffineres og opdateres. Sandsynligvis vil ingen videnskabsmand have det sidste ord om disse spørgsmål.

Mere information kan findes på:

- [Komparativ religion](#)

FORSKELLIGHEDER ER MERE NYTTIGE END LIGHEDER

Temaet om sammenligning åbner op for nye refleksioner: I et interkulturelt perspektiv skal det bemærkes, at sammenligning ikke må gennemføres for kun at søge ligheder, for ikke at sige identiske enheder, da vi har set problemet og farerne involveret i at antage grundlæggende identitet mellem forskellige religioner og kulturer. Tværtimod kan fokus på forskelle være mere frugtbare og nyttige. Faktisk er det forskelle og følelser af andethed (noget 'ukendt'), som skaber manglende forståelse, og i sidste ende kan føre til frygt og konflikter. Det kan dog også føre til det modsatte. Religionsstudier kan hjælpe med at gøre det uforståelige mere forståeligt. Samtidig kan de gøre dét, der i første omgang virker velkendt, mindre velkendt, f.eks. specifikke forestillinger og praksisser inden for ens egen religion.

Ved siden af studiet af ligheder mellem mere 'behagelige' aspekter af religioner, såsom religiøse festivaler, religiøse kostvaner og mad mv., bør andre, mindre 'behagelige' emner som f.eks. vold, krig og forskellige andre fænomener, der også er forbundet med religioner, også afspejles. På denne måde kan en holdning være baseret på fakta snarere end idealer og velvilje.

Det er meget nyttigt at observere og diskutere forskelle i vores egen sociokulturelle og religiøse sammenhæng, f.eks. at demonstrere, at individuelle og kollektive identiteter (dvs. er en buddhist, en kristen og en muslim) ikke er faste enheder, men udgør en blanding af dynamiske elementer, eksterne sociokulturelle forhold og individuelle historier.

Endnu vigtigere kan sådanne forskelle få os til at spørge: "Hvorfor føler jeg på denne måde, når jeg står over for den og den forskel? Dette får os måske til at reflektere yderligere over vores egne antagelser, og hvad vi har taget "for givet". For eksempel kan folk i kulturer med et katolsk flertal sandsynligvis tro på, at enhver religion skal have sin organisations toppunkt, såsom den katolske form for kristendom, en førende figur som paven. Desuden: fordybet i undersøgelsen af en anden religion - lad os sige daoisme eller hinduisme med et svimlende antal guddomme - kan føre os til at se på vores egen referencetradition med nye øjne og opdage, at tilbedelse af flere guddommelige væsener – der ofte mærkes som overtro – også har fundet sted i vores religiøse historie (helgener, engle osv.).

Mere information kan findes på:

- [På 'besøg' hos helgenerne](#)
- [Relikvier og pilgrimsrejser](#)

At uddybe årsagen til etiketter såsom "overtro" kan føre til interessante refleksioner over spørgsmålet om autoritet og politisk magt i forhold til religion. Det betyder, at vi takket være mødet med "andre" kan gå dybere og have en bevidst og selvkritisk tilgang til vores egen kulturhistorie og dermed blive mere opmærksom på dens nuancer og indre forskelligheder.